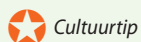

Hulp bij het plannen van je reis

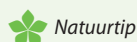

De hoofdstukken in deze gids

- 1. **Campanië:** zie blz. 99
- 2. **Basilicata:** zie blz. 221
- 3. **Puglia:** zie blz. 291
- 4. **Calabrië:** zie blz. 383

Cultuurtip

Natuurtip

Planning van je reis

Bij de volgende reisplanningen is rekening gehouden met reizigers die slechts over een beperkte hoeveelheid tijd beschikken. Het gaat hier om aanbevelingen.

1. Campanië

Het hart van deze regio is **Napels**. In deze stad met haar rijke historie vind je onder andere het belangrijkste archeologisch museum van Italië. De catacomben onder de oude binnenstad bieden de mogelijkheid voor een ontdekkingsreis door de Griekse en Romeinse oudheid. Een van de grootste en best bewaarde Romeinse amfiteaters van Italië staat in **Pozzuoli**. Daar bevinden zich ook de **Campi Flegrei** met hun zwaveldampen. Hoog boven de Golf van Napels uit torent de **Vesuvius**, de enige actieve vulkaan op het Europese vasteland. Aan de voet ervan liggen **Pompeï** en **Ercolano**, de spectaculairste archeologische opgravingsterreinen van Italië. In de Golf van Napels lokken de eilanden Capri, Ischia en Procida. **Capri** is absoluut een bezoek waard, en als het kan zou je er meer dan een dag moeten doorbrengen. Langs de adembenemend mooie **Costiera Amalfitana** loopt een van de spectaculairste kustwegen van Italië. Onderweg passeer je betoverend mooie plaatsen als Positano, Amalfi en Ravello, die alle uitnodigen tot een langer verblijf. Het antieke **Paestum** met de best bewaarde Griekse tempels en het beroemde Graf van de Duiker kan zich moeiteloos meten met tempelcomplexen in Griekenland of waar dan ook. Wie ontspanning zoekt en van natuur houdt gaat naar de **Cilento** met zijn prachtige stranden, grotten en bosrijke binnenland.

- **Napels**
- **Pompeï**
- **Paestum**

- **Capri**
- **Costiera Amalfitana**

Goed om te weten: Napels zelf kun je goed te voet of met het openbaar vervoer verkennen, en voor uitstapjes naar Pozzuoli, Pompeï en de Vesuvius kun je de trein pakken. Dat scheelt tijd en stress, als er tenminste geen stakingen of technische problemen zijn, die zo nu en dan leiden tot het uitvallen van treinen en bussen. En als je op-en-top wilt genieten van de fantastische uitzichten aan de Amalfikust, kun je ook beter de bus nemen. Om toch flexibel te zijn, zou je eerst in in Napels moeten overnachten

en daarna aan de kust. Voor plaatsen ten noorden van Pozzuoli en de streek ten zuiden van de Amalfikust is een eigen auto een voordeel. Voor de Cilento zou je niet alleen vanwege de bochtenrijke wegen wat meer tijd moeten inplannen. Maar uiteindelijk hangt dat natuurlijk allemaal af van hoeveel tijd je hebt en wat je nog meer wilt gaan bekijken.

Tijdschema

Napels en Pozzuoli:	3-4 dagen
Eilanden in de Golf van Napels:	3-5 dagen
Pompeï en de Vesuvius:	1 dag
Costiera Amalfitana:	2-3 dagen
Cilento:	minstens 2-3 dagen

2. Basilicata

De grottenstad **Matera** was ooit het armenhuis van Italië, maar is sinds 1993 UNESCO Werelderfgoed en was in 2019 Europese culturele hoofdstad. Oude grotten en vervallen panden werden verbouwd tot hotel of B&B en nodigen uit tot een langer verblijf in deze stad met haar kloven en groterken. Verder naar het noorden, in de buurt van Basilicata's levendige hoofdstad Potenza, ligt **Melfi**, dat wordt gedomineerd door een van de indrukwekkendste Hohenstaufenkastelen van Italië. Niet veel verder ligt het historisch belangrijke **Venosa**, de geboorteplaats van de Romeinse dichter Horatius. Tegen de hellingen van de **Monte Vulture** groeien de druiven voor Basilicata's beste wijn, de Aglianico. In de krater van deze uitgedoofde vulkaan liggen twee betoverende meren. Meer naar het zuiden nodigt de bizarre bergwereld van de **Dolomiti Lucane** uit tot een actieve vakantie. De **Costa Maratea** aan de Tyrreense Zee behoort tot de mooiste kusten van Italië en heeft gelukkig haar schoonheid weten te bewaren. Van hieraf is het niet ver naar het nationaal park **Pollino**, het grootste van Italië, dat zich uitstrekt tot in Calabrië en geweldige wandelmogelijkheden biedt.

- **Venosa**
- **Matera**

- **Dolomiti Lucane**

grootste nationaal park in Italië. Het bestaat sinds 1991 en werd in 1998 opgenomen op de UNESCO Werelderfgoedlijst. Het grotendeels bergachtige gebied strekt zich uit van het dal van de Diano, aan de voet van de Apennijnen, tot aan de Tyrreense kust. Met zijn uitgestrekte bossen, rivieren en dalen is de Cilento een prachtig wandelgebied. De kust van de Cilento verrast met betoverende grotten en twee onderwaterreservaten: het **Parco Marino Subacqueo** voor Santa Maria di Castellabate en de **Baia degli Infreschi** ten oosten van Marina di Camerota.

Ter bescherming van de gelijknamige vulkaan werd in 1995 het 7300 ha metende **Parco Nazionale del Vesuvio** ingesteld, dat wordt ontsloten door een netwerk van wandelpaden. Zowel de Gran Cono del Vesuvio (1281 m) als ook de resten van de oude vulkaankrater, de Somma Vesuviano, werden door de UNESCO aangewezen tot biosfeerreservaat.

Puglia

In 1991 werd de spoor van de laars inclusief de Isole Tremiti uitgeroepen tot **Parco Nazionale del Gargano**. In dit 118.000 ha grote gebied liggen ook de restanten van het oerbos dat ooit de hele regio bedekte en voor botanici uiterst interessant is: hier bevindt zich 40% van alle plantensoorten van Italië – ruim 2200 soorten, waaronder meer dan 80 orchideesoorten.

Ten zuiden ervan ligt het **Parco Nazionale dell'Alta Murgia**, waar in het karstgesteente belangrijke vondsten uit de steentijd werden gedaan. Door duizenden jaren erosie en de inwerking van ondergrondse waterstromen ontstond hier bovendien een bizar stelsel van kloven en grotten, dat een groot deel van de aantrekkingskracht van het in 2004 gestichte park bepaalt. Nog tot in de jaren 90 werd dit bijna 68.000 ha grote gebied door de NAVO als raketbasis gebruikt.

Basilicata

Het **Parco Nazionale dell'Appennino Lucano**, ook **Val d'Agri** genoemd, bestaat pas sinds 2006. Voor die tijd werd hier, sinds

Het is haast niet te geloven, maar in sommige berggebieden in Zuid-Italië ligt in de winter niet alleen sneeuw, maar kun je zelfs skiën

de jaren 80 van de vorige eeuw, aardolie gewonnen – en aardoliewinning en natuurbescherming waren lange tijd elkaars tegenpolen. Maar met het steeds belangrijker worden van het thema milieubescherming en dankzij de inzet van het WWF is het park er uiteindelijk gekomen. Het ongeveer 68.000 ha omvattende gebied bevindt zich aan de bovenloop van de Agri. Naast idyllische bergweiden en uitgestrekte loof- en gemengde bossen liggen hier ook enkele van de hoogste toppen van de Lucanische Apennijnen.

Basilicata en Calabrië

Een van de grootste beschermde natuurgebieden van Europa en het grootste nationaal park van Italië is het bijna 193.000 ha grote **Parco Nazionale del Pollino**, dat zich van

Basilicata uitstrekt tot in Calabrië en van de Tyrreense tot de Ionische Zee. Het kerngebied van dit in 1993 gestichte park wordt gevormd door het van west naar oost verlopende Pollinomassief, waarvan vijf tweeduizenders deel uitmaken. Hier leven nog wolven en bepalen oude bomen, woeste kloven, talloze rivieren en beken, grotten en zacht glooiende heuvels het landschap. Het is een fantastisch wandelgebied.

Calabrië

Het **Parco Nazionale della Sila** heette oorspronkelijk Parco Naturale della Calabria en bestaat al sinds 1968, waardoor het het oudste nationaal park van Calabrië en Zuid-Italië is. Zijn huidige naam draagt het park sinds 2002. Het omvat de Sila Grande, de Sila Gre-

ca en de Sila Piccola, een gebied van bij elkaar zo'n 74.000 ha. Met zijn fascinerende bergwereld, zijn idyllische dorpen en zijn wandel- en skigebieden is dit nationaal park een geliefde bestemming.

Bijna 30 jaar later gesticht, in 1994, maar niet minder spectaculair is het zo'n 66.000 ha metende **Parco Nazionale dell'Aspromonte**. Het omvat de laatste uitlopers van de Apennijnen, die zich hier nog eenmaal tot bijna 2000 m verheffen en dan afdalen naar de kust. Het park is vooral bekend door de *fiumare*, droge rivierbeddingen die doen denken aan gletsjerdalen. Grote delen van de Aspromonte zijn bebost; het landschap doet soms Midden-Europees tot zelfs Scandinavisch aan. Het park is niet alleen als wandel-, maar ook als skigebied in trek.

Tip

DE OUDHEID IN 3D

Als je op weg bent van het station van Ercolano naar de opgravingen passeer je het **Museo Archeologico Virtuale Ercolano (MAV)**. Een bezoek hieraan is de moeite waard, want het museum gunt je een zeer realistische en levendige blik op het leven in de 1e eeuw van onze jaartelling. Ook kinderen zullen zich hier niet vervelen. 3D-animaties toveren uit de ruïnes van vandaag de antieke stad met haar huizen, paleizen

en thermen tevoorschijn. Hoogtepunt van de tentoonstelling is de uitbarsting van de Vesuvius in 3D. De imitatie van de gloedwolken boven Ercolano, begeleid door gedonder en geschreeuw, is iets dat je altijd bij zal blijven (Via IV Novembre 44, tel. 081 777 68 43 of 081 777 67 84, museomav.com, wo.-zo. 10-17 uur, €10, met korting €8 inclusief eruptie in 3D, audioguide €3).

Miglio d'Oro

Circumvesuviana Stazione Ercolano-Miglio d'Oro, bezichtiging di.-zo. 10-13 uur, €3 per v.l.a.; informatie: in de Villa Campolieto, Corso Resina 283, tel. 081 732 21 34, villevesuviane.net
De bouw van het slot in Portici door Karel VII bracht halverwege de 18e eeuw bij de Napolitaanse adel een ware bouwwoede teweeg, die zou leiden tot het ontstaan van de **Miglio d'Oro**. Langs deze zogenoemde Gouden Mijl, die zich langs de kust uitstrekte van Napels tot Portici, werden talloze deftige landhuizen gebouwd. Ze dragen qua architectuur het stempel van de toen juist herontdekte klassieke bouwkunst uit de oudheid, werden omgeven door uitgestrekte tuinen en boden uitzicht op de zee en de Vesuvius.

Door de aanleg van de spoorlijn in het midden van de 19e eeuw en ongebreidelde bouwspeculatie na de Tweede Wereldoorlog heeft de Miglio d'Oro veel van zijn oorspronkelijke glans en charme verloren. Van de ooit meer dan 200 villa's staan er nu nog 121 overeind; vele ervan zijn privé-eigendom. De Ente per le Ville Vesuviane, een onafhankelijk

organisatie, zet zich in voor de restauratie van de villa's om ze daarna een culturele bestemming te geven, bijvoorbeeld als bibliotheek, concertzaal, expositieruimte of theater. Op deze wijze konden tot nu toe enkele villa's van de ondergang worden gered.

De villa's langs de Miglio d'Oro zijn beslist een omweg waard. Enkele ervan kunnen worden bezichtigd, zoals de **Villa Campolieto** (Corso Resina 283) en de **Villa delle Ginestre** (in Torre del Greco, Via Villa delle Ginestre 21, bij het gelijknamige station). In het kantoor van de Ente per le Ville Vesuviane kun je meer informatie krijgen. Ook de moeite waard is het bijwonen van een van de in de villa's georganiseerde concerten.

Informatie

Ufficio Turistico: Via IV Novembre 82/84, aan de weg van het station naar de opgravingen, tel. 081 788 12 43, variabele openingstijden.

Accommodatie

Gouden tijden – Miglio d'Oro Park Hotel : Corso Resina 296, tel. 081 739 99 99, miglio

doroparkhotel.it. Deze 18e-eeuwse villa in Ercolano wordt omgeven door een fraai park. De kamers zijn modern ingericht en het is van hieraf niet ver naar de bezienswaardigheden en de Vesuvius. €€

Eten en drinken

Genieten op niveau – Viva Lo Re : Corso Resina 261, Ercolano, tel. 081 739 02 07, viva.lore.it, di.-za. 's middags en 's avonds, zo. alleen 's middags. Deze osteria en enoteca op ongeveer 1 km van de opgravingen is lid van Slow Food – lekker eten met verse ingrediënten uit de streek is hier dus gegarandeerd. €€-€€€

Winkelen

Kleding – La Resina : de dagelijkse tweedehandskledingmarkt aan de Via Pugliano, op een paar minuten lopen van de opgravingen, is een mekka voor *fashion hunters*. Ze kreeg in de jaren 70 een ware cultstatus toen veel non-conformisten hier hun kleding gingen kopen. Vooral in het weekend komen er jonge mensen uit Napels en omgeving op af op zoek naar dat ene bijzondere item.

Evenementen

Festival delle Ville Vesuviane: de organisatie Ente per le Ville Vesuviane organiseert van de lente tot de herfst concerten en voorstellingen in de villa's aan de Miglio d'Oro (villevesuviane.net).

Vervoer

Trein: vanuit Napels de Circumvesuviana tot Stazione Ercolano-Scavi of Miglio d'Oro.

Villa Oplontis 3, G 3

Via Sepolcri 1, Torre Annunziata, tel. 081 862 17 55, apr.-okt. dag. 9-19, toegang tot 18 uur, nov.-mrt. dag. 9-17, toegang tot 16 uur, €5, met korting €2

Ten zuiden van Ercolano, in **Torre Annunziata**, ligt de reusachtige **Villa Oplontis**. Ook deze werd in 79 bedolven door de asregen. De Villa Oplontis is het belangrijkste voorbeeld van een buitengewoon royaal en luxu-

eus buitenverblijf uit de oudheid. Vermoedelijk was de villa eigendom van Poppaea, de tweede echtgenote van Nero. Het schijnt dat ze overleed doordat Nero haar hard tegen haar buik schopte toen ze zwanger was. De villa bezat 94 vertrekken, een zwembad van 60 m lang en natuurlijk een grote tuin. Niet alleen het soms verwarrende geheel van kamers maakt indruk, maar vooral ook de goed bewaarde en zeer gedetailleerd uitgevoerde fresco's. Veel van de muurschilderingen hebben een enorme diepte, wat door de ordening van zuilen en gangen nog wordt versterkt. En steeds weer stuit je op kleine tuintjes, fontein en marmeren beelden.

 Pompeï 3, H 3

Plattegrond: zie blz. 154

Geschiedenis

De Oskan, een uit Campanië afkomstig Italiaans volk, vestigden zich rond 700 v.Chr. op een in zee stekend lavaplateau bij de monding van de rivier de Sarno. Al snel dreven ze druk handel met de Grieken en de Etrusken. Vanaf 500 v.Chr. kwam de nederzetting onder de invloedssfeer van de Samnieten, een oorlogszuchtige volksstam uit het noorden. De stad werd naar Grieks voorbeeld steeds verder uitgebreid, en strekte zich in de 3e eeuw v.Chr. uit over een oppervlak van ruim 66 ha, die werden omgeven door een muur.

Tijdens de Romeinse Bondgenotenoorlog veroverde Sulla de stad in 89 v.Chr. en riep haar 9 jaar later uit tot Romeinse kolonie. Pompeï verkreeg het Romeinse stadsrecht en in de jaren die volgden vestigden er zich veel voormalige legionairs, wat het startsein betekende voor romanisering en latinisering. Een amfitheater, thermen en tempels verrezen. Het vroegere marktplein werd het forum, symbool van Romeinse macht met bijbehorende keizerverering. En de woonhuizen, die tot dan toe vrij eenvoudig waren geweest, gingen nu de welstand van hun bewoners weerspiegelen. De handel bloeide en lever-

OP DE FIETS NAAR LOCOROTONDO

Informatie

Begin: Alberobello, bij het station.

Langte/duur: 13 km heen en terug/circa 2 uur.

Wie de drukte in Alberobello wil ontvluchten, zou een rustige fietstocht (of wandeling) over secundaire weggetjes door het Valle d'Itria kunnen overwegen. Onderweg passeer je tal van *trulli*. Een mooie route is bijvoorbeeld die naar Locorotondo.

Kort voor het **station van Alberobello** leidt de Viale Putignano in noordelijke richting naar een rotonde, waar je rechts afslaat naar de SP77 richting **Coreggia**. Je fietst door deze *frazione* van Alberobello, langs Hotel Donatello, tot je uitkomt bij Agriturismo Laire aan de rand van het dorp. Hier sla je rechtsaf de SP162 op. Waar deze niet veel verder afbuigt naar links, neem je een kleiner weggetje rechtdoor. Dit kun je op je gemak blijven volgen tot je kort voor **Locorotondo** weer uitkomt op de SP162. Langs de hele route zie je steeds weer kleine en grotere moestuinen, olijfgaarden, verlaten of gerestaureerde *trulli* en *masserie*. Routevarianten zijn mogelijk, want je kunt op weg naar het wat hoger gelegen Locorotondo nauwelijks verdwalen.

Locorotondo ► 1, R 7/8

Het ongeveer 9 km ten zuidoosten van Alberobello gelegen **Locorotondo** is een stuk rustiger en om die reden voor menigeen ook aantrekkelijker dan de *trulli*-hoofdstad. Karakteristiek voor Locorotondo zijn niet de *trulli*, maar kleine puntgevelhuizen met schuine daken van grijze dakpannen. De plaats is tevens een goede uitvalsbasis voor het verkennen van het Valle d'Itria.

Het cirkelvormige *centro storico* met zijn witgesausde huisjes oogt uiterst uitnodigend.

Aan de vorm van het oude centrum is tevens de plaatsnaam ontleend: *locus rotundus* (Latijn voor 'ronde plaats'). Van een van de mooiste uitzichten over de plaats en het dal kun je genieten vanaf de bewegwijzerde **Belvedere**.

Niet over het hoofd te zien zijn de vele wijnterrassen in de omgeving. Al in 1930 werd hier de eerste wijncoöperatie van Puglia opgericht, de Cantina del Locorotondo, die in 1969 de kwaliteitsaanduiding DOC verwierf voor haar witte wijn. Locorotondo prijst zich daarom ook graag aan als **Città del Vino Bianco** (Stad van de Witte Wijn).

Informatie

Pro Loco: Piazza Vittorio Emanuele 27, tel. 080 431 30 99, ma.-za. 10-13, 17-20 uur, 's zomers langer en ook op zo. geopend; zeer behulpzame en vriendelijke medewerkers.

Accommodatie

Trulldorp – Il Palmento: Contrada Cupa 161, tel. 080 438 34 04, ilpalmento.com. Dit complex bestaat uit een compleet *trulli*-dorp met zwembad, speeltuin, tennisbaan en tuin. Gewoon gemaakt voor een wat langer verblijf. €€€

Schilderachtig – Sotto le Cummerse: Via Vittorio Veneto 138, tel. 080 431 32 98, sottolecummerse.it. Deze *albergo diffuso* verhuurt accommodatie in het oude centrum. De liefdevol gerenoveerde appartementjes zijn eenvoudig maar smaakvol ingericht. En je woont midden tussen de lokale bevolking. €€€

Eten en drinken

Typisch Puglia – L'Arco dei Tipici: Via V. Veneto 126, tel. 393 902 68 15, vr.-wo. 10.30–21/22 uur. Deze kleine zaak in de buurt van de Porta Nuova (aan de oostkant van het *centro storico*) biedt lokale specialiteiten, ook om mee te nemen – olijfolie, brood, gebak, kaas, worst, ham, olijven, tomaten, honing, jam. Gerangschikt op schotels kun je diverse kleine gerechtjes proberen, vergezeld van een goede lokale wijn. €

Klein maar fijn – La Taverna del Duca: Via Papadotero 3, tel. 080 431 30 07, ma.-za. 's middags en 's avonds, zo. alleen 's middags. Mocht je rond etenstijd in Locorotondo zijn en lukt het je om in deze kleine zaak een tafeltje te bemachtigen, dan zou je hier beslist moeten neerstrijken voor de lunch of het avondeten. In dit veelgeprezen en populaire restaurant met smakelijke *cucina pugliese* kun je in de open keuken de koks aan het werk zien. Lekker vleesgerecht met groente, ingrediënten uit de regio en van het seizoen, aparte maar eenvoudige creaties die inspireren tot zelf namaken. En dat alles gaat gepaard met enorme hartelijkheid van het personeel. €-€€

Winkelen

Voor selfcaterers – markt: elke vrijdag wordt rond de Piazza Antonio Mitrano en langs de

Via Cavour de weekmarkt gehouden met veel streekproducten. Ook schoenen, hoeden, sjals en meer.

Vervoer

Trein: FSE-treinen naar Bari en Taranto (fse online.it).

Martina Franca ► 1, R 8

Aan de zuidelijke rand van het Valle d'Itria ligt op een heuvel het welvende **Martina Franca**, dat met zijn barokke gebouwen al vooruitwijst naar Lecce en de Salento. De stad werd in de 13e eeuw gesticht door prins Filips I van Taranto. Op dat moment bestond er al een kleine nederzetting op de Monte San Martino, gesticht door inwoners van Taranto die in de 9e eeuw naar het noorden waren gevlucht voor de Saracenen. Royaal verleende de prins vrijstelling van belasting aan alle nieuwe inwoners, vandaar de plaatsnaam Martina Franca (Vrij Martina).

In 1507 werd Martina Franca de residentie van de hertogen Caracciolo, die de stad niet alleen prachtige bouwwerken bezorgden, maar ook voor economische bloei zorgden. Vanaf de 18e eeuw ontwikkelde Martina Franca zich tot een economisch en handelscentrum, wat vandaag de dag nog steeds merkbaar is.

Palazzo Ducale

Piazza Roma, meestal dag. 10-13, 15-18 uur, 's zomers soms langer, toegang gratis

De mooiste toegang tot de oude stad is de **Porta di Santo Stefano** aan de oostkant. Meteen erachter strekt zich de **Piazza Roma** uit, die met haar banken, bomen en fontein overkomt als de pronkkamer van de stad.

Aan het plein verheft zich het **Palazzo Ducale**, dat de Caracciolo's in 1688 lieten bouwen. Aan de imposante façade valt het doorlopende balkon op met zijn smeedijzeren balustrade. In het paleis resideert tegenwoordig het stadsbestuur, terwijl de binnenplaats in de zomer wordt gebruikt voor concerten in het kader van het gerenommeerde Festival della Valle d'Itria. Het is de moeite waard even